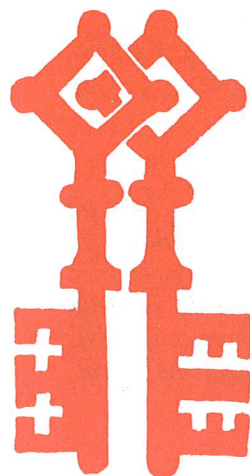
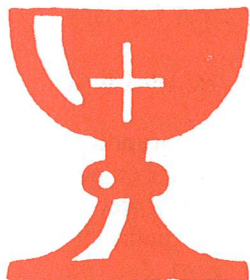
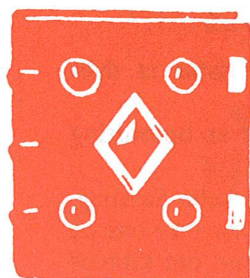

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

1 / januar 1994

ISSN 0903-6113

FRA DANMARKS DOMKIRKER

En Bordbøn.

Fader! Tak for Liv og Aande,
Tak for hver en Glædens Stund,
Tak for Trøst mod Gru og Vaande,
Livets Ord af Jesu Mund!
Tak for dagligt Brød på Jord!
Tak for Naaden ved dit Bord!
Did i Jesu Navn at stevne
Giv os Vilje, giv os Evne.

Bordvers af Aalborgs Biskop Peter Christian Kierkegaard, født 1805, død 1888, beklædte bispe-embedet i Aalborg fra 1856-1875. Verset er offentliggjort i Dansk Kirketidende 1872, nr. 18. Salmebogen nr 391.

I maj måned var der en del præster og teologistuderende, der modtog følgende indbydelse:

PROGRAM FOR LANDSKONVENT

Kære præster og teologiske kandidater, med hvem vi i Kristus er dybt forbundne i fælles glæde og smerte.

I de senere år har der til DBI og MF flere gange været rettet en opfordring til at forsøge at kalde sammen til et landskonvent.

Til daglig står vi i hver vore sammenhænge, eksempelvis Kirkelig Samling, OASE, Indre Mission, Luthersk Mission og højkirkelige. Vi ser ikke ens på alle ting, men kan vel forenes i et fælles ønske om at værne om kirkens grundlag i Bibel og Bekendelse, altså at lade kirken være kirke! Måske fornemmer vi fællesskabet stærkest, når netop kirkens grund trues af statsmagtens overgreb på samvittigheder, der er bundet af Guds Ord.

Er det ikke naturligt, at vi, som -forskellighederne til trods - er hinandens medstridere for kirkens tro, skulle mødes for at opmuntre og vejlede hinanden og eventuelt finde ud af, om der var nogle fællesskridt, vi kunne tage sammen? Ikke for at kunne blive en magtfaktor i kirken, for dels er det ikke realistisk, og dels har det aldrig vist sig som Guds kanal for hans velsignelse af kirken.

Med biskop Utnems tilsagn om at deltage i konventet er der lagt op til et samvær, der er præget af varme, alvor og frimodighed.

MF og DBI står som indbydere, og dermed er så også angivet det grundlag, som konventet kaldes sammen på. Det er magtpåliggende, at indbydelsen når ud til så mange, som gerne vil bygge på samme grund. Derfor opfordrer vi dig til at sprede indbydelsen til enhver, som burde modtage denne indbydelse, men som af forskellige og tilfældige grunde ikke har gjort det. På forhånd tak.

Med brodelig hilsen på vegne af DBI og MF: Jørgen Sejergaard, Karlebo; Børge Håhr Andersen, Emdrup; Hans Peter Nohns, Kingo og Tage Rasmussen, Vigerslev.

Mødet blev afholdt på Trinity-Centret ved Fredericia den 30. august 1993 fra kl. 10 - 17. Mere end 90 præster og teologer deltog. Biskop Utnem fra Norge måtte sende afbud. På de følgende sider af Re-formatio bringes med tilladelse af de to foredragsholdere de to foredrag, der blev holdt, og dette nummer af Re-formatio bliver sendt ud til alle, der deltog i konventet. Hvis der er læsere af bladet, der vil være med til at dække udgifterne hertil, bedes man sende pengene til bladets kasserer.

HVORDAN KAN DE BIBELTRO PRÆSTER STÅ SAMMEN, SÅ DE KAN STRIDE SAMMEN FOR DEN TRO, SOM EEN GANG FOR ALLE ER OVERGIVET DE HELLIGE?

af Folke T. Olofson,
sognepræst, docent, Rasbo præstegård, Uppsala.
Oversat af pastor Poul Ulsdal, Esbjerg.

Indledning.

Kære fædre og brødre i Kristus
Jesus, vor Herre!

Vi skandinaver er fælles om at have fået den lod at skulle leve i stærkt sekulariserede lande, hvor der findes evangeliske folkekirker, som eksisterer i mere eller mindre nær forbindelse med staten. Selv om disse bånd kan være mere eller mindre stærke i vore forskellige lande, har det i praksis vist sig, at vi som kristne og som kirke står over for de samme problemer, om vi lever i Finland, Norge, Danmark eller Sverige. Derfor kan nogle svenske refleksioner over det forelagte emne måske blive til glæde og opmuntning - eller måske nyttig forargelse - også for embedsbrødre her i det "dejlige Danmark".

Emnet

Programmet lyder sådan: "Hvordan kan de bibeltro præster stå sammen, så de kan stride for den tro, som en gang for alle er over -

givet de hellige". I det brev, hvor opgaven var givet mig, var emnet formuleret noget anderledes: "Hvordan kan bibel- og bekendelsestro præster stå sammen om at stride for den tro, som en gang er overgivet de hellige". Sagligt er forskellen ikke stor; men der findes alligevel interessante nyancforskelle.

I det ene tilfælde tales der om bibeltro præster; i det andet om bibel- og bekendelsestro præster. I det ene tilfælde tales der konkret om at stå sammen, så de kan kæmpe sammen for troen; i det andet drejer det sig om i enighed at gå ind under en fælles opgave: at stå sammen om at kæmpe for troen. Jeg håber ikke, at jeg her foretager en alt for hårrejsende eksegese. Mit øre for alle det danske sprogs fine nyancer er endnu ikke tilstrækkelig. Fælles for begge formuleringer er dog helt klar med hensyn til, hvad kampen gælder: "den tro, som en

gang for alle er betroet eller overleveret de hellige". Det overlevere- de, traditum, traditio.

Emnet, hvordan det end er formuleret, er formet som et spørgsmål, men jeg tror ikke, at jeg tager fejl, hvis jeg bagved dette spørgsmål egentlig finder en formaning: "Strid nu I præster for den "traditionelle tro!". Men det er vel, hvad alle præster skal gøre? Vi kender alle svaret på det spørgsmål. Derfor giver emnet i sin formulering indirekte udtryk for et åndeligt tryk, ja trange forhold både for budskabet, traditionen og for budbringeren, den der bærer traditionen og skal overlevere den.

Spørgsmålet - og i min tolkning også opfordringen i overskriften til bibel- og bekendelsestro præster, siger også indirekte noget. Skal alle præster ikke være bibel- og bekendelsestro i kirker, som engang blev reformerede på Skriftens grund, "Sola Scriptura" og samlet om den uforandrede Augsburgske Bekendelse, "trosbekendelsen for vor tid"? Vi kender svaret, men vi ved også, at bibel-troskab og bekendelsestroskab ingenlunde er entydige begreber.

Traditionel tro

Nu er det heldigvis sådan, at den, som har formuleret emnet, også har givet en klar og tydelig henvisning til, hvordan bibel- og bekendelsestroskab skal forstås. Med henvisning til Judasbrevet vers 3, et af de "katolske" breve er der ikke tale om en hvilken som helst

tro, men de helliges tro, gudsfolket's tro, kirkens tro, den apostolske og "katolske" tro. Det er den tro, som en gang for alle er blevet overleveret, som traderes, den som i bedste forstand er tradition.

Apostelen Sankt Paulus har i 1. Kor. kapitel 15 formuleret evangeliet, "hovedstykket" af det, som han har modtaget og nu selv bringer videre. Sammenhængen er ikke uvigtig. Det gælder menneskelivets mest afgørende spørgsmål: om det er døden, som får det sidste ord i livet.

Tag din Bibel frem og læs 1. Kor. 15,3-10 !

Nej, det er ikke døden, som får det sidste ord. Han, som Apostelen Sankt Johannes kalder Ordet, det skabende og frelsende Ord i en Person, han er den, som har det sidste ord, fordi han selv er det guddommelige Ord: "Der skal være lys. Og der blev lys", (1.Mos. 1,3), "Talitha koumi" (Mrk.5,41), "Lazarus, kom herud" (Johs. 11,4-3), "Unge mand, jeg siger dig: Rejs dig op!" (Luk. 7,14). Og Ordet blev kød og tog bolig i blandt os, og vi så hans herlighed, en herlighed, som den enbårne har den fra Faderen, fuld af nåde og sandhed.

I det menneskelige "rum", som begrænses af et fødende kvindeskød og en åben grav, lyder evangeliet, glædesbudskabet: Jesus, som er alle løfters opfyldelse, Kristus/Messias er død, som alle andre skal dø, men hans død er

en død til forsoning og liv. Hans død er ikke blot en beretning om, hvordan "historien" slukker for endnu et individ, som kun efterlader sig spor så ubestandige som fodspor på stranden. Jesu liv og død er sat ind i en stor sammenhæng af mening og løfte: "ifølge skrifterne", d.v.s. i overensstemmelse med den åbenbaring, som den Gud, hvis navn er "Jeg er den, jeg er", har talt og handlet ind i verden. I og med Jesu død forandres menneskeslægtens skæbne: ingen skyld er så stor, at den ikke er sonet; intet menneske er faret så vild, at det ikke kan ledes ind på vejen til liv og fuldendelse.

Jesus er den, som har hvilet i graven, lagt der af grædende slægtninge og venner. Han har i alle forhold delt vore kår. Det, som alle, der har stået overfor en åben grav, har råbt i sit hjerte i et fortvivlet øjeblik, som alligevel rummer den dybeste profetiske anelse - "om det dog alligevel ikke var sandt, om nogen dog kunne stå op af graven" - dette er som et svar på menneskets dybeste længsel og mest hjerteskræende råb også sket "ifølge skrifterne": "på tredje dag opstanden fra de døde". Det er som et forbillende, der er forudsagt, det er som et alment menneskeligt råb, og det får sin fuldbyrdelse og sit svar i den Opstandne. Glædesbudskabet når ud over alt det skabte: "Kristus er opstanden!" Og gudsfolket svarer på hele den skabte verdens vegne: "Ja, han er sandelig opstan-

den!"

Jesu opstandelse er ikke en ønskedrøm, en myte, som er blevet historie, for igen at blive myte og sagn. Navngivne mennesker har set ham. Peter, bekenderen og fornægteren, Peter, klippen, har mødt ham. De tolv, som han selv havde udvalgt, de, som havde set ham, hørt ham, levet med ham, de, som er gyldige vidner - alle så nær som en har set ham. Fem hundrede brødre. Jakob. Og endelig misfosteret, den omvendte forfølger, Paulus. Alle har de mødt ham. Erfaringen af mødet med den Opstandne findes, vidnesbyrdet om den Opstandne går ud i verden, fordi han sender dem som vidner, brændende ved Helligåndens ild.

Den Gud, som kaldte Abram og gav ham navnet Abraham, den Gud, som åbenbarede sig for Moses ved den brændende tornebusk og åbenbarede sit navn, Den Gud, som Moses ikke kunne se mere end ryggen af, er den Gud, som viste sit ansigt, sine hænder, sit hjerte i Jesus Kristus. Det folk, som Gud skabte sig gennem Abraham vokser ikke længere med nye efterkommere af de tolv stammer. Nu skabes gudsfolket ved nye fødsler i vand og Ånd. Nu er det ikke mere de tolv stammers gudsfolk, men de tolv apostles folk. Her bliver kirken synlig.

Til denne kirke hører vi. Vi er kristne, fordi vidnesbyrdet om, hvem Gud er, og hvad han har gjort ved Jesus Kristus, også har

nået os, thi "Helligånden har kaldt mig ved evangeliet, har oplyst mig med sine gaver, har helliget og opholdt mig i den rette tro, ligesom han kalder, samler, oplyser og helliger hele den kristne menighed på jorden og bevarer den ... i den rette, ene tro".(Luther).

Der findes intet evangelium uden kirken, og der findes ingen kirke uden evangeliet. Og evangeliet er ikke hvad som helst. Lige så lidt som en bogfinke kan se ud som en skade, kan religiøse bevægelser og organisationer af forskellige slags kaldes kirke, hvis de savner eller er usikre med hensyn til det evangelium, der har som centrum Jesu Kristi død for vore synders skyld og hans opstandelse for vor retfærdiggørelses skyld i overensstemmelse med skrifterne og hans åbenbarelse for sine apostle.

Bibelen og bekendelsen har mere at sige om "den tro, som en gang for alle er overgivet de hellige". Sammenfattende findes den i den apostolske og i den nicænske trosbekendelse, men ikke engang dér i hele sit omfang. I kirkens liv, dens gudstjeneste, liturgi, dens sakramenter, dens trosbekendelser, bønner og læsninger fra den hellige skrift hver eneste søndag og hvert eneste år, i dens diakoni og mission, i de helliges liv bliver dens tro synlig. I den apostolske trosbekendelse bekender vi livet i kirken som en *communio sanctorum*: et fællesskab mellem de hellige i Himlen og på jorden i og omkring det hellige og den

Hellige. Den, som vil kalde sig bibel- og bekendelsestro, lever i denne bekendelse og dette fællesskab, **kommunion**.

Dermed mener jeg, at jeg har tegnet konturerne af det, som omkranser, hvad vi mener med Bibel- og bekendelsestroskab. Nogle mener måske, at det er for upræcist og for vidt; andre synes måske, at den er for præcis, men på en forkert måde. Her står jeg og kan ikke andet.

Hermed kan vi på ny nærme os spørgsmålet om, hvordan bibel- og for den sags skyld - også bekendelsestro præster skal stå sammen for sammen med hinanden at kæmpe for den tro, som en gang for alle er overgivet de hellige.

Ham, der har givet os hvervet. Det første, som vi skal tænke på, er ham, der har givet os hvervet. Fra hvem er det, at præsten har fået sit hverv? Svaret lyder som i søndagsskolen: "Jesus!!" Eller mere præcist: Fra den treenige Gud selv gennem Kirken. Præsten har som Abraham, Moses, Samul, Esajas, Elias og alle de andre kaldede fået et bestemt hverv fra Gud. Præsten er draget ind i Guds handlen, hans frelseshistorie. Præsten er kaldet af Gud, indviet af Gud, sendt af Gud. At det sker gennem menigheden, gør ikke Guds virken mindre konkret, thi Gud virker og handler gennem det skabte. En præst, som vil forlade sit hverv, forlader ikke blot et vanskeligt og utaknemmeligt kald, men vender ryggen til

Gud og forlader hans frelsesplan. Præster, som vil kæmpe for "den traditionelle tro", kan opmuntre og støtte hinanden ved at minde om, hvem det er, som har givet hvervet.

Hvervet, opgaven.

Det andet, som vi skal tænke på, er hvervet. Opgaven er at være Kristi tjenere og forvaltere af Guds hemmeligheder, mysterier eller sakramenter, både i betydningen af den guddommelige frelsesplan og de guddommelige mysterier, som vi kalder sakramenter. *Confessio Augustana* udtrykker præcist præsteembedets indhold og opgave: "For at vi kan nå til denne tro (d.v.s. den retfærdiggørende tro på Jesus Kristus), har Gud indstiftet et embede til at lære evangeliet og forvalte sakramenterne. Thi gennem ordet og sakramenterne som midler skænkes Helligånden, der virker tro, hvor og når det behager Gud." (Artikel 5) Ved nådemidlerne skænkes Helligånden, som "tænder" troen. Derfor kan præsteembedet kaldes Åndens embede. I en tid, hvor religion er en privatsag, og alt for mange har en religion på deres egne vilkår, står præsten der som et sendebud, en formidler med fuldmagt fra Gud selv. I og gennem det, som han siger og gør, handler Gud, så mennesker derved føres til tro, frelse og helligelse - eller forhærdes i vantrø. Præstens person er i een forstand uinteressant. Det er i sin funktion, at præstens betydning ligger. Men

når det er sagt, skal det også siges, at præstens person er en del af det guddommelige tegn, som brødet og vinen er det i nadveren. Præstens person fungerer som præsteembedets "ikon".

Præster, som vil stå sammen for at kæmpe sammen for "den traditionelle tro", får kraft og glæde ved at påminde hinanden om, hvad det er for et hverv, de har fået, og hvem de repræsenterer.

Budskabet

Det tredje, som vi skal tænke på, er budskabet. Vi har allerede berørt det i det foregående - hverv og budskab er jo sammenflettet, men der findes dog anledning til igen at understrege, at Gud handler gennem præsten. Menneskers åndelige skæbne kan afgøres gennem præstens forkyndelse og sakramentforvaltning. Apostelen Sankt Paulus skriver i 2. Kor. 5,20-21: Så er vi altså udsendinge i Kristi sted, idet Gud så at sige formaner gennem os. Vi beder på Kristi vegne: Lad jer forlige med Gud! Ham, der ikke kendte til synd, har han gjort til synd for os, for at vi kunne blive Guds retfærdige i ham."

Man hører ofte mennesker, som vil arbejde i kirken, sige, at de vil "jobbe" med mennesker, eller det kan endda siges, at de vil gøre noget for deres medmennesker. Hvilken større glæde kunne et menneske gøre end at tilbyde sine medmennesker "det salige bytte", hvor Kristus tager menneskenes synd og tilbyder sin retfærdighed?

Derfor kan bibel- og bekendelses-tro præster opmuntre hinanden ved igen og igen at minde hinanden om, hvad det egentlig er, som de forvalter: Guds ord til syndernes forladelse, liv og salighed. Eller anderledes udtrykt: at de uden bitanke, uden at se hverken til højre eller venstre må sige til hvert menneske: du er skabt i Guds billede, der er en, som elsker dig, så han har givet sit liv for dig, du har en fremtid, der er håb omkring dig og håb for dig!

Kirken

Det fjerde, som vi skal tænke på, er kirken. Mange er sikkert allerede på dette stadium rede til at opgive tanken om kirken som noget opbyggende og opbyggeligt. Er det ikke netop nu kirken i dens synlige eksistens, sådan som den er netop nu, der er den største hindring for vækkelse og heligelse? Burde man ikke hellere lade være med at tænke på kirken, på institutionen, "statsfunktionen", bureaukratiet, apparatet? Kristus, ja! Men kirken, nej!

Allerede Nye Testamente lærer os det, som historien siden indskærper - kirken eksisterer aldrig i en perfekt og syndfri skikkelse. Men det betyder ikke, at vi må foragte den ydre kirke eller tage vores tilflugt til en indre usynlig kirke. Det ville være lige så kætersk som at tro, at Jesus kun havde et skin-legeme. Vi må ikke hengive os til en eller anden ekleologisk doketisme, hvis vi vil være bibel- og bekendelsestro, thi

vi bekender om kirken, at den ifølge den nicæno-konstantinopolitanske trosbekendelse er een, hellige, katolsk (almindelig) og apostolisk.

Troen eksisterer aldrig uden kirken, og kirken kan heller aldrig være uden troen. I det øjeblik, dette sker, ophører kirken at være kirke. I dette tilfælde dør kirken i hvert fald. Men det hører sammen med vores bekendelse, at tro, at "der stadig vil vedblive at være een hellige kirke. Men kirken er de helliges forsamling, i hvilken evangeliet rettelig forkyndes, og sakramenterne rettelig forvaltes." (Confessio Augustana artikel 7.) I følge vor kirkes bekendelse findes kirken der, hvor dette minimum eksisterer: evangelieforkyndelse og sakramentforvaltning, thi hvor dette sker, der kommer mennesker til tro, og kirken bliver synlig.

Når Martin Luther i polemik mod den tids romersk-katolske kirke skal angive, hvor den sande kirke findes, nævner han syv kendetegn, de såkaldte "notae ecclesiae": Ordet, Dåben, Nadveren, Embedet, Nøglerne, Gudstjenesten og Korset. Disse "kirke-tegn" er stadig gode retningsvisere for en levende kirke. Men vi kan alligevel ikke komme bort fra at måtte stille os ind under kirkens **enhed, hellighed, katolicitet og apostolicitet**. For at en folkekirke, nationalkirke, statskirke, et "samfund", en denomination skal være kirke, som trosbekendelsen angiver det,

må den sættes i relation til disse afgørende træk i den sande kirkes væsen. Der findes kirkesamfund, som påstår eksklusivt, i sin fylde at besidde disse, den sande kirkes fire væsentlige træk, men det faktum, at kristenheden endnu er splittet i de forskellige samfund, modsiger denne påstand.

At bekende kirken ifølge trosbekendelsen som den ene, hellige, katolske og apostoliske indebærer en stor befrielse. Det betyder, at jeg kan se på det konkrete kirkesamfund, hvor jeg befinder mig, med kritiske øjne. Mit eget kirkesamfunds betydning relativiseres. Det må ses i relation til andre samfund og kirker. Til helheden. Og da kan jeg begynde at stille spørgsmål til dem, som styrer og administrerer min kirke: i hvilken grad stemmer deres bekendelse og praksis overens med det, som jeg og andre med mig ser i spørgsmålet om kirkens enhed, hellighed, katolicitet og apostolicitet?

Måske bliver det sådan, at jeg pludselig opdager, at jeg har mere fælles med kristne i andre samfund end med mine såkaldte "trofrænder". Når jeg ser på min egen konkrete, kirkelige, daglige virkelighed i lys af trosbekendelsen, får jeg mod til både at kritisere og virke for det, som jeg anser som det rette.

Enheden

Kirken er en "ikon" for den hellige Treenighed. Sådan som Gud er En, sådan forbliver kirken i sit væsen altid den eneste. Men som

Gud er en enhed i tre personer, sådan er kirkens enhed ikke "monolitisk, monoton, monokrom". I kirken manifesteres både enhed og mangfoldighed i harmoni. Men det, som er kirkens væsen, svarer ikke altid til dens ydre virkelighed.

Det er derfor vigtigt at søge kirkens synlige enhed, ikke som en ydre organisatorisk fusion af konkurrerende koncerner, men som en dyb enhed i troen og bekendelsen. Kirkens ydre enhed kræver en indre enhed med hensyn til troens substans. Derimod er det ikke nødvendigt, at ydre udtryk som liturgier, organisationsformer, ja ikke engang "teologier" er identiske. Der er plads til brogethed og mangfoldighed. Når der undertiden i økumeniske sammenhænge tales om en "forsonet" mangfoldighed eller "forsone-de" uligheder, er dette helt bevidst, fordi denne måde at ræsonnere på, ikke altid gør alvor af spørgsmålet om, hvad der er sandheden! "Forsoningen" skal altid føre til troens substans og bestå i en enhed i tro. Mangfoldigheden skal føres ind under katolicitetsbegrebet som et bidrag blandt mange, som kan rummes indenfor og bidrage til enheden. En fordybet enhed indebærer, at hver enkelt finder ind til dybet af sin egen tradition og bærer det bedste, det åndeligt mest lødige frem. Her må den danske kirke teologisk set have enestående muligheder, ikke mindst når det gælder

"fundamentalteologien" hos dens store kirkefader Grundtvig: "men-neske først og kristen så!"

Kirkens enhed er både en gave, som allerede findes, og en opgave, som må virkeliggøres. En bibel- og bekendelsestro præst må søge den enhed, som Herren bad om, og virke for, at det, som strider mod kirkens enhed i tro, renses ud eller aldrig bliver indført i hans egen kirkelige sammenhæng. Hvis man dermed kommer i konflikt med sit eget kirkesamfunds ledelse, kan man berolige sin samvittighed med, at kirkens enhed er vigtigere end et kirkesamfunds særlige "partipræg".

Apostelen Sankt Paulus giver i Efeserbrevet 4,1-6 udtryk både for kirkens væsen og for vort "arbejdsprogram" for at gøre kirken til det, som den allerede er: "Jeg, der er fange for Herrens skyld, formaner jer da til at leve, så det svarer til det kald, I fik, med al ydmyghed og mildhed, med tålmodighed, så I bærer over med hinanden i kærlighed og stræber efter at fastholde Åndens enhed med fredens bånd: eet legeme, og een Ånd, ligesom I jo også blev kaldet til eet håb; een Herre, een tro, een dåb, een Gud og alles Fader, som er over alle, gennem alle og i alle."

Helligheden

Kirkens hellighed er altid større end dens medlemmers. Kirken får sin hellighed fra, at den er skabt af den treenige Gud: Guds folk, Kristi legeme, Helligåndens temp-

el. Kirken er hellig, fordi den er Den Helliges værk og er helliget til ham: "vær hellige, for jeg er hellig!" Kirken er hellig på grund af sit hoved: Kristus. Kirken er hellig ved Helligåndens nærvær i sine nådegaver, ved Ordet og sakramenterne. Kirken er hellig ved sit fællesskab med de hellige i Himlen.

Kirkens hellighed er ligesom dens enhed både et udsagn om dens væsen og en gave: Kirken er allerede hellig. Men helligheden er også en opgave, der skal virkeliggøres. Kirken skal i det ydre stadig tydeligere ligne sin Herre. Kirken skal være hellighedens ambassade i verden.

I Den apostolske Trosbekendelse siges det, at kirken er *communio sanctorum*, hvad rent sprogligt både betyder de helliges fællesskab og fællesskabet i og omkring det hellige. *Communio sanctorum* indebærer et fællesskab både af de hellige i Himlen og på jorden. Knæfaldet ved alteret i vore kirker er ofte en halvcirkel. Det vidner om, at den anden usynlige halvdel rækker ind i evigheden, i Himlen, og at de, som engang bøjede knæ ved nadverbordet, nu tilhører et fællesskab af hellige, der går ud over tiden og rummet. Men fællesskabet er ikke blot mellem de hellige i Himlen og på jorden. *Communio sanctorum* indebærer et fællesskab i og omkring det hellige: Guds Ord og de hellige sakramenter. Kommunionen, det sakramentale fællesskab er

derfor også et fællesskab med Den Hellige, med Gud selv.

Katoliciteten

Kirkens katolicitet betyder ikke dens "romerske katolicitet". Det, som engang var et udtryk for kirkens væsen, blev i og med modreformationen med smertelig ironi et særligt navn for en del af kirken.

Kirkens katolicitet er dens evne til at omslutte alt. Sin dybeste katolicitet får kirken gennem Den hellige Treenighed, thi i og ved Kristus, hovedet for kirken, har den del i hans fylde, "for i ham bor hele guddomsfylden i kød og blod" (Kol.2,9). I og ved Kristus, den anden Person i Den hellige Treenighed, han, som også er sandt menneske, er kirken som hans legeme "fylden af ham, der skaber hele sin fylde af alle" (Ef.1,-23).

Kyrillos af Jerusalem har i sine kateketiske forelæsninger udtrykt, hvad katolicitet betyder, på følgende måde: "Kirken kaldes katolsk fordi den er udbredt over hele jorden, fra den ene ende af verden til den anden. Og fordi den er **altomfattende** (katolsk) og **uafbrudt** forkynder alle læresætninger, som mennesker bør vide. Og fordi den oplærer alle slags mennesker, fyrster og undersåtter, lærde og ulærde i den rette gudsfrygt. Og endelig fordi den ejer **lægedom** og **bod** for alle slags synder til sjæl og legeme, og ligeledes ejer **alle slags dyder**, hvad de end kaldes, i gerninger eller

ord, og alle slags gaver".

Bo Giertz har i sin epokegørende og altid lige aktuelle bog "Kristi Kirke" (1939), fra hvilken denne oversættelse er taget, i tydelig og klar tilslutning til Kyrillos hævdet, at Den svenske Kirke er den katolske kirke i Sverrig. Selv om udviklingen på mange punkter er gået i en anden retning end den, som Giertz pegede på, står det helt klart, at de, der nu er Den svenske Kirkes officielle talsmænd, også vil hævde denne kirkes katolicitet. Men her må der stilles alvorlige spørgsmål: kan en nationalkirke gøre krav på at være katolsk, når det statskirkelige og nationale er en del af dens identitet? Kan en kirke kalde sig katolsk, når den indfører noviteter, som strider mod store dele af den øvrige kirkes tro og praksis? Sådan kan man tage punkt for punkt frem fra dagens kirkelige virkelighed og stille kritiske spørgsmål.

Apostoliciteten

Kirken er også apostolsk. Den er bygget på "apostlenes og profeternes grundvold med Kristus Jesus selv som hovedhjørnestenen" (Ef.2,20). Jesu ord og gerninger, hans indstiftelser er formidlet af de mænd, som han udvalgte og udsendte: apostlene. Dem kan vi ikke gå forbi. Apostolicitet betyder ikke at gøre et stort spring over hele kirkens historie for i dag at forsøge at kopiere det, som står i Ny Testamente. Det er ikke apostolicitet! Apostoliciteten drej-

er sig om identitet mellem apostlenes lære dengang og det, som læres i dag. Apostoliciteten har med den autentiske traditionsoverlevering at gøre. Det drejer sig om "den tro, som en gang for alle er overgivet de hellige", og bispeembedet er i vor tid en af garantierne i denne traditionsproces. Apostoliciteten har både en læremæssig og en kirkeordningsmæssig side. Biskoppen med den apostolske succession - en uafbrudt række af håndspålæggelser fra apostlenes dage - som et ydre tegn på den indre kontinuitet i overgivelsen af trosindholdet, d.v.s. identiteten mellem apostlenes tro og vores tro - personificerer begge dele. Læren om kirkeordningen som udtryk for kirkens apostolicitet bliver synlig i bispeembedet.

Her er der et smerteligt punkt både i historien og i nutiden. I al evangelisk-luthersk refleksion over embede og kirke kommer man stadig tilbage til det faktum, at det kirkelige hierarki afviste reformationen. Biskopperne som apostlenes efterfølgere ordinerede med få undtagelser ikke evangeliske præster, og der findes derfor i den evangeliske refleksion over embede og kirkesyn et præg af provisorium og "hjælpekonstruktion".

Også i nutiden findes der et smertende punkt: skuffelsen over biskopper, som ikke kan ses som rigtige biskopper, fordi den lære og praksis, som de på flere områ-

der giver udtryk for, ikke er i overensstemmelse med det apostolske vidnesbyrd, som det møder os i Skriften - og i traditionen, der jo er en refleksion over og en erfaring af det, som Skriften formidler.

Bekendelsen til kirkens apostolicitet kræver en økumenisk eftertanke og nyvurdering. Den fremtvinger en selvprøvende og kritisk vurdering af ens egen teologiske og kirkelige arv og fører til en åbenhed overfor det apostolske, som man kan møde i andre kirke-traditioner. At stille spørgsmålet om kirkens apostolicitet er en anden måde at tale om bibel- og bekendelsestro på.

Opmuntring

For at bibel- og bekendelsestro præster skal kunne stå sammen og kæmpe sammen for den "traditionelle tro", må de uddybe deres forståelse for og deres hengivenhed for kirkens enhed, hellighed, katolicitet og apostolicitet. Dette indebærer også en befrielse i forhold til den lokale sammenhæng. Dette aktualiserer også spørgsmålet om autoriteten i kirken, et spørgsmål, der må tages alvorligt. Bibeltroskab alene er ikke nok. For hvilken tolkning er den rigtige? Konkilier, d.v.s. kirke-møder for hele kristenheden er en vej; men spørgsmålet er, om der kan findes nogen, som taler på kirkens vegne. At den nuværende udformning af Petrus-embedet frastøder mange bibel- og bekendelsestro, skal man ikke forbavses

over. Men der findes tegn, som tyder på en villighed til at reformere Petrus-embedet i overensstemmelse med Nye Testamente - et embede i tjeneste for kirkens enhed.

Når bibel- og bekendelsestro præster ser deres egen kirkelige hver dagsvirkelighed med alle dens fortrædeligheder og chikanerier i lyset af kirkens enhed, hellighed, katolicitet og apostolicitet, får de mod og kraft til at kæmpe videre. Perspektivet er pludselig blevet større, de lokale forhold betyder mindre, og ansvaret vokser. Dermed også beredvilligheden og til og med styrken til at lide for sandheden.

Konkrete foranstaltninger

Hvordan ser da et program med konkrete foranstaltninger ud som svar på spørgsmålet om, hvordan bibel- og bekendelsestro præster skal kunne stå sammen for at kæmpe sammen for kirkens tro? Jeg gør ikke fordring på at kunne give et svar eller blot sige noget originalt. Alt det, som jeg her har at sige, kender I naturligvis allerede. Men det kan måske være tilladt en, som kommer udefra, alligevel at sige noget, der er indlysende? Det bliver i fire punkter.

Skabelsesbundethed

Jesus blev ikke religiøs. Han blev et menneske. Han, som er det guddommelige skaberord, er selv gået ind i sin skabning og har delt det skabtes vilkår. Derfor står det skabte ikke blot under faldets og

syndens fortegn. Ved at leve som menneske har Jesus altid helliget det menneskelige.

Fødsel og død, at drømme og være vågen, smerte og vellyst, at være sulten og være mæt, latter og gråd, at være syg og blive rask, angst og tryghed, afrejse og hjemkomst, arbejde og hvile, drømme og minder Der er en fælles menneskelig erfaring som konstituerer et "humanum". Som kristne er det vor kaldelse at grunde det menneskelige i en radikal skabelsesbundethed. Den kristne tro er ikke sekterisk, henvist til en sektor af tilværelsen. Den er katolsk, et ord, der betyder: i overensstemmelse med helheden. Troen drejer sig om alle livets horisonter.

Illusionsløshed

Jo før vi gør os fri for alle illusioner om de åndelige forhold i vore nordiske lande, desto bedre. Det er muligt, at der eksisterer en nyvakt religiøs interesse i vore folk, men det betyder ikke, at dette indebærer en ny nysgerrighed med hensyn til den kristne tro. Jesus Kristus er så ordinær og velkendt, at han er uinteressant. Han blegner i sammenligning med alle esoteriske guruer, schamaner, okkulte riter og eksotiske terapier, som vælder over os i en uafsladelig strøm i ugeblade og fjernsynsprogrammer. Selv om den materialistiske socialismes programmatisk ateisme kollapsede med Berlinmurens fald og dennes gudløshed ikke længere er den idologiske hovedmodstander,

er den kristne tro ikke fri for udfordringer. Den findes i den nye "åndelighed", som repræsenteres af det, vi plejer at sammenfatte under navnet New Age. I det omfang, Jesus genfindes der, er han "redigeret om" til ukendelighed.

Den, som vil finde trøst og tryk-
hed i statskirkesystemet, giver sig i illusionernes vold. Med dets finansielle fordele, som bæres oppe af flere "lag" af magthavere, udgør det en "suffle", som kan kollapse hvad dag, det skal være. Statskirkesystemet er et blændværk, som narrer os til at tro, at den kristne religion i dens folkekirkelige skikkelse og det dertil hørende religiøse etablissement har en stærkere stilling i stat, folk og samfund, end det faktisk har. For den, som beskæftiger sig med, hvad religionssociologiske undersøgelser af, hvad svenskerne og sikkert også danskerne tror i dag, eller snarere ikke tror, er statskirkesystemet med næsten 90% af befolkningen som nominelle medlemmer en kolos på lerfodder.

Hvis nogen ser på de bibel- og bekendelsestros sparsomme skarer og bliver nedslået derved, kan man anbefale at deltage i en almindelig gudstjeneste den anden søndag efter Helligtrekongersdag uden nogle publikumstrækkende indslag som bispevisitats eller nicaraguansk bondemesse. Hvor er de 90% ? vi befinder os i en post-kristen missionssituation, og spørgsmålet er, om ikke kirken selv

har været med til at skabe den situation, som vi lider under.

Sammenhold

For at modvirke at præster bryder sammen den ene efter den anden på grund af ydre chikaner og forfølgelse eller ved indre fortvivlelse og opgiveness, er det af afgørende betydning at holde sammen lokalt. Præster bør stå sammen to og to for at stride sammen. Med tæt og opmuntrende kontakt pr. telefon eller brev, med regelmæssig kontakt under personlige besøg, bygges der venskaber op, som hjælper den enkelte til at blive i stand til at komme videre. Jesus sendte ikke sine disciple ud alene, men to og to.

To og to bliver flere. Gennem personlige kontakter kan der flettes et netværk sammen. Måske kan der på denne måde skabes et regionalt beskyttelsesnet for de mest udsatte. Erfaringer fra den svenske kirkes "Fri Synode" peger tydeligt i den retning. En enkelt eller to kan negligeres eller knækkes. Men et netværk af personlige kontakter eller en landsomspændende organisation er vanskelige at rive i stykker og knuse. Synoden har i løbet af sine 10 år bevirket beskyttelse, modvillig respekt og ikke ubetydelig teologisk og pastoral indflydelse.

At gå enige ind under en fælles opgave ville også kunne være en mulighed. Her gælder det noget mere end at stå sammen to og to. Når man tænker på den ensartede

åndelige situation, som råder i vore nordiske lande, ikke mindst i Norge, og den situation, som er opstået i Den anglikanske Kirke, hvor mange, som vil holde fast ved "den traditionelle tro", nu føler sig trætte og vildførte, må spørgsmålet stilles, om det ikke var tiden til at aktualisere tanken om et større fællesskab end det rent skandinaviske. På det økumeniske område er der jo sket store fremskridt. De nordiske og de baltiske kirker og Den anglikanske Kirke står hinanden nærmere end nogensinde, og dermed er gamle anstødssten ryddet af vejen.

Af særlig interesse er i denne sammenhæng også den romerske kirkes indbydelse til Den finske og den svenske Kirke for i et fælles-teologisk studieprojekt at høste de konkrete økumeniske frugter af de tidligere bilaterale samtaler mellem konfessionerne. Det er vel ikke for dristigt at påstå, at de bibel- og bekendelses-tro præster, som vil holde sig til den tro, som engang for alle er overgivet den ene, hellige, katolske og apostolske kirke, befinder sig i "forkanten" af en sådan ud

vikling?

Bøn, gudstjeneste og lovsang

Teologi uden spiritualitet er tom. Kirkepolitik uden teologi og spiritualitet er farlig. Kraftkilden for enhver kristen er og bliver guds-folkets fælles gudstjeneste. På Guds dag, til gudstjeneste, i Guds hus, med Guds folk, omkring Guds Ord, ved Guds bord, til lovprisning af Gud - her er nådemiddel-kristendommens synliggjort. Her falder nådens orden og kir-kens orden sammen. Så længe vi holder fast ved denne orden, står vi også enigt sammen og kan sejrrikt kæmpe for "den tro, som en gang for alle er overgivet de hellige".

Slutningsord

Vi har brug for opmuntring, vi har brug for at muntre hinanden op. Jeg ville så gerne give en opmuntring til hver og en af jer på den måde, som jeg selv skulle ønske at blive opmuntret: at nogen tog mig ved armen, så mig ind i øjnene og sagde til mig: "Vær ikke ked af det! Vær ikke bange! Gud er kærlighed! Jesus lever! Helligånden arbejder i dag! Nu gør jeg det med dig!"

Der afholdes

RETRÆTE

for både mænd og kvinder på Hellig Kors Kloster i Lem fra den 11.-15. september 1994.

Nærmere oplysninger hos pastor Poul Exner, Gymnasievej 4, 2620 Albertslund.

HVORDAN LEVE I KRISTI KIRKE UNDER FOLKEKIRKEN KONFORMITETSKRAV?

af pastor H.O.Okkel, Hygum.

Emnet er ikke, om vi kan eller skal leve i Kristi kirke i Folkekirken, måske fordi man mener, at det må komme an på en prøve. For tyve år siden ville man vel snarere have følt, at det var Folkekirken store rummelighed, der var problemet, at den ikke længere repræsenterede en evangelisk-luthersk konformitet, at den gav frihed til noget, der burde være afvist, noget som nu har vokset sig så stærkt, at det er en trussel mod autentisk luthersk kristendom. Spørgsmålet om vi kan være i folkekirken, må jo også prøves på Skriften - og ikke bare afgøres "pragmatisk".

Inden jeg antyder nogle svar på spørgsmålet: "HVORDAN leve i Kristi Kirke under folkekirken konformitetskrav?" må jeg ridse op, hvad der ligger bag disse konformitetskrav dels en særlig folkekirkelig problematik og dels en verdensomspændende problematik.

Den særlige folkekirkelige problematik skyldes vel den udeblevne kirkekamp. Vi har haft en enhedskultur, en konformitet, der var kristen præget. Det hørte med til at være en god dansker og en loyal undersåt, at man var evangelisk luthersk. Sekulariseringen

betød et brud med dette. Man vil have folkekirken, men føler sig ikke forpligtet af den. Er man en god borger, vil man også betragtes som kristen. Tidligere: en kristen præget skilsmissemønstergivning; derfor var en skilsmisse adgangsgivende til vielse. Nu en sekulariseret skilsmissemønstergivning, men vielse af fraskilte er et konformitetskrav. Fra tvangsdåb til at alle folkekirkemedlemmer har ret til dåb. Man har sekulariseret skolen, men har ikke gennemtænkt, hvilke konsekvenser det kunne få for dåbspraxis. Man opretter "etisk råd", hvor man før betragtede Det Teologiske Fakultet og Bispekollegiet som kompetente vejledere i etik. Man laver abortlov uden at lytte til Kirken, men forventer, at Kirken accepterer det som etisk forsvarligt.

Et andet specielt dansk problem: ordet folkekirke. I 1849 oprettede man ikke folkekirken, men konstaterede, at der var en folkekirke, nemlig den velkendte Evangelisk -

Lutherske Kirke, ligesom Pavekirken er italiensk folkekirke. Den grundtvigske J.H.Monrad forudså en ny og farligere rationalisme end den Grundtvig havde stået over for, og nu så han for sig tre

muligheder: 1) den brutale folkekirke, der ville udelukke enhver vranglærer. Det huede ham ikke. 2) Den unerede folkekirke (kompromispræget, Comprehensiveness). Den fandt han uærlig, da han selv ikke ville række nadveren til hvem som helst. 3) Den rummelige folkekirke, som skulle give rum for flere stridende parter uden at foregive kirkeligt fællesskab, konformitet. I ly af dette syn har man mangt og meget kunne få hjemstedsret. Men nu tolker man folkekirke dels som noget indholdsbestemt, at den er demokratisk styret, i den forbindelse tales der om "det almindelige præstedømme", dels taler man om den, ikke som ramme, men som Kirke. Hvor det tidligere var ganske normalt, at der i store bysogne var to menigheder (IM og Grundtvigianere) som med hver sin præst levede hver sit liv til dels med hver sin liturgi, dér vil man have liturgisk konformitet, gerne fælles altertjeneste, måske fælles konfirmandundervisning.

Samtidig gør det demokratiske styre i folkekirken denne extra sårbar over for den verdensomspændende Humanisme, som vil gøre mennesket til alle tings målestok, tro på mennesket som sin egen lovgiver. Forbundet med Humanismen er den evolutionistiske tankegang, at der ikke gives en bestående sandhed, men en fremadskridende sandhedserkendelse. "Hvad ville Paulus mene i dag?". Udslag af denne tankegang

er 1) demokratisme, at flertallet har altid ret, 2) lighedsideologi (feminismen), der fører til krav om fri abort, kvindelige præster og vielse af homofile, og afspejler sig i et lægmandsoprør mod embedet, der udtømmes for sit indhold, fordi Kirken ikke vil være Kristi brud, men tilhøre den Verden, som vil være herre over det guddommelige.

Vi ser den samme Modernisme gøre sig gældende i Romerkirken, Den anglikanske Kirke og i de vesteuropæiske lutherske kirker og naturligvis også i de Reformerterte kirker og især i Kirkernes Verdensråd, som så igen øver pression mod de østeuropæiske kirker ved hjælp af økonomisk styrke.

Her i landet kender vi alle til pression ved bisepe- og præstevalg, men også i de lokale menigheder, ikke mindst i forbindelse med menighedsrådsvalg. Mange præster bliver udsat for pres f.eks. vielse af fraskilte og samarbejde med kvindelige præster. Omkring spørgsmålet kvindelige præster vil jeg sige, at det er begribeligt, at man kan have forskelligt syn derpå, men det had, der møder repræsentanter for det gamle syn, er i hvert fald udslag af, at man er i Modernismens vold. Man henter sine normer i begreber som "demokrati", tolerance, lighed. Hvor Kristendommen tidligere skulle gennemsyre samfundslivet, vil man nu lade Modernismen gennemsyre kristendommen.

Det er jo ikke nyt, at Guds Bud

bliver overtrådt. Det er også velkendt, at overtræderne vil være i Kirken og ikke gerne modtager formaning. Det nye er, at det er blevet uartigt at tale imod overtrædelser, hvis de da ikke også er vurderet som overtrædelser ud fra humanistiske synspunkter. Viser en præst en film omkring fosterdrab, får han ballade, mister konfirmander o.s.v. Taler han imod samliv før ægteskab og papirløse forhold går det ligesådan: Man udsættes for at blive løjet alt ondt på. Selve antydningen af, at mennesker står under guddommelig autoritet, vækker anstød. Det forhold, at folkekirken ikke excommunicerer, i praxis har opgivet kirketugt og ikke udelukker vranglærende lægfolk, vil sammenholdt med dens meget demokratiske styreform gøre den til et let bytte for grupper, der vil gennemføre pression i retning af anerkendelse af homofile parforhold i form af kirkelig velsignelse deraf, eller anerkendelse af reinkarnation som et legitimt synspunkt. Opfatter man kristendom som "medmenneskelighed, tolerance og accept" som det hed i et læserbrev for nylig, vil også disse ting blive krævet omfattet af den store folkelige accept, så vi får en "Pluralistisk conformitet" med front imod ethvert "nej".

HVORDAN så leve i Kristi Kirke under folkekirkens konformitetskrav? Så længe vi mener, at forbliven er forsvarligt, må vi tage et ansvar for hele folkekirken. Da

vi ikke har forbehold over for denne Kirkes lære, som det udtrykkes i præsteløfte og ordinationsløfte, må vi være med i fællesskabet, kun begrænset af, at "man skal adlyde Gud mere end mennesker".

Skal vi leve, har vi brug for 1) at leve i bøn og bod, 2) for grundigt teologisk arbejde, 3) gennem prædiken og undervisning at bevidstgøre præster og lægfolk, 4) bekendelse i handling forstået som afvisning af konformitetskrav, der vil gøre os medansvarlige i noget skriftstridigt, 5) opbygning af fællesskaber, som er økonomisk uafhængige af kirkeministerium, menighedsråd og biskopper, men som kan virke som kraftcentre. 6) Opbygning af et ansvarligt fællesskab mellem de forskellige grupper, så de ikke lader sig spille ud imod hverandre, 7) opbygning af kirkeretslige kompetence, så man kan støtte dem, der kommer i klemme. 8) Internationale kontakter til kredse, der i andre kirker kæmper imod de samme kræfter, som vi.

1) Bøn og Bod.

Netop fordi kampen ikke er en "kamp mod kød og blod", men mod "ondskabens åndemagter i himmelrummet" (Efes.6,12) skal vi i bøn hente styrke fra Gud og bekende, at vi står magtesløse i egen kraft, ellers overvindes vi, måske af hovmod i vort eget sind. I Bodens må vi erkende, at ligesom baptismen ikke blot har sin årsag i hæresi, men også i en problema-

tisk dåbspraxis, sådan vil det gælde på andre områder. Var kirketugt ikke blevet misbrugt, var den næppe ophørt. Uviljen mod at sætte nogen grænse, kan dels skyldes humanistisk trang til menneskets selv-herredømme, men dels også, at grænser har været trukket for hurtigt og for snævert. Havde Kirken bevaret kvindelige tjenester, havde vi måske undgået strid om ordination af kvinder o.s.v. Ethvert kætteri er jo et forsøg på at formidle Evangeliet ind i en ny situation, men det er selvfølgelig nødvendigt, at denne formidling ikke bliver hæretisk men ortodoks.

Ikke mindst omkring skilsmisse og gengifte og homofili er det vigtigt, at vi i bøn og bod søger at møde andre uden selvretfærdighed.

2) Grundigt teologisk arbejde.

a) Der er behov for at påvise, at vore holdninger kan begrundes ud fra den hellige Skrift, b) at vise sammenhængen mellem de perifere områder, hvor kampen står, og Troens centrum og c) at vise konsekvenserne af det modsatte syn. Vedrørende "Re-inkarnation" behov for at gendrive påstanden om, at Nikæakonciliet skulle have forfalsket Skriften og udrenset reinkarnationsstof, ligesom læren om kødets opstandelse må udvikles og begrundes, og uforeneligheden af læren om syndsforladelse og forsoning på den ene side og Reinkarnation på den anden side. "Det almindelige præstedømme og

kirkeligt demokrati" må undersøges i Luthers skrifter, HVORDAN Luther kan tage afstand fra "Hr. Omnes", vi må altså påvise, at Luthers lære misbruges af folkekirkeideologer. Endelig er der behov for et stort arbejde etisk og bibelteologisk og systematisk omkring "Som mand og kvinde skabte Han dem", altså et opgør med feministteologien. Behov for en undersøgelse omkring ægteskab, skilsmisse og vielse. I så godt som hveranden prædikenforberedelse brug for gennemarbejdelse af problemerne omkring læren om "alles frelse" og forholdet til Guds vilje til at frelse alle, mens mange alligevel går fortabt.

3) Gennem prædiken.

Det teologiske arbejde må formidles videre til lægfolk gennem prædiken og studiekredsarbejde og anden voksenundervisning. Kun således kan vi berede vej for at man kan forstå, at vi

4) i handling

må bekende ved ikke at bøje os for konformitetskrav. Samtidig vil undervisningen blive styrket gennem en sådan bevidnelse, der jo koster, men også på længere sigt kan være af betydning, som martyriet altid har været det.

5) Opbygning af fællesskaber.

Vigtigt, at der opbygges fællesskaber, som er økonomisk uafhængige af de folkekirkelige magtstrukturer. Det kan være valgmenigheder, evangelisk-lutherske frimenigheder. Sådanne tager fuldt ansvar for Gudstjenester, kirkelige

handlinger og møder. Det kan også være institutioner. Man kan også nævne brug af bestående Kirkelig Frihedslovgivning som "tilkaldepræst og sognebåndsløsning". Luthersk Mission arbejder med fri nadver, (Note: Personlig forstår jeg problemet bag dette forslag, men det er min bøn til LM, at man løser problemet på en måde, som ikke er i modstrid med vor kirkes bekendelse og klassisk kirkeret, for såvidt denne afspejler Skrift og Bekendelse) andre med "menighedsplantning", som også rummer kirkeretslige problemer, men så er vi ovre ved nødvendigheden af

6) Opbygning af ansvarligt fællesskab

mellem de forskellige grupper, så de ikke lader sig spille ud imod hverandre. Et sådant ansvarligt fællesskab skal ikke bruges til ensretning, men til at hjælpe os indbyrdes til i kærlighed at undgå unødvendig splittelse. Århus Valgmenighed og Skt. Jakobs mindretalsmenighed i København behøver ikke at ligne hinanden, men må søge at værne hinandens frihed, men det kræver en vis gensidig respekt for klassisk kirkeret, derfor må vi

7) opbygge en kirkeretslig kompetence.

Nør og Ruben Jørgensen ville det sammen, men Nør holdt sig mere uangribelig inden for folkekirken officielle ordning.

8) Internationale kontakter.

Det er også væsentligt, at vi ikke bare har kontakt til tilsvarende bevægelser i andre lutherske kirker, men også holder os informerede om conservative bevægelser i andre kirker. Netop, fordi Pius X's broderskab er så traditionalistisk, betragter de os som kættere, men deres kamp er imod en modernisme, som fornægter mangt og meget, som man på Reformationstiden var enige om. På samme måde er der i de fleste kirker en kamp imod den samme modernisme. Modernisterne har god indbyrdes kontakt gennem Kirkernes Verdensråd, men også vi andre bør holde kontakt. Jeg vil gerne i den forbindelse nævne lutherske kirker i Østeuropa, som endnu holder fast ved Bibel og Bekendelse.

Sluttelig vil jeg minde om ordet fra Hebr.10,35: "Kast altså ikke jeres frimodighed bort, den bærer stor løn i sig". Eller vi kan tænke på, at det ofte går Kristi Kirke, som vi synger: "Og just som de trode, hun var i bånd og bast, da lo hun så hjertelig, at alle lænker brast".

BOGANMELDELSE

ved pastor Erik Ransby, Adventoft

Søren Ruager: "Kirke og sakramente. Bibelske studier". Udgivet af Udvalget for Konvent for Kirke og Theologi. Bogen kan købes v/ Søren Ruager, Haldvej 8A, 8983 Gjerlev J. Tlf. 86 47 43 42.

Søren Ruagers "Kirke og sakramente" er et godt eksempel på præstegårdstheologi i ordets bedste forstand. Med præstegårdstheologi mener jeg ikke theologi, hvis horisont begrænser sig til præstegården! Men jeg mener hermed en forskning og et bibelstudium, der ikke blot drives for sin egen skyld (af historiske eller kulturelle grunde), men et studium, som står i nær forbindelse med den kirke, hvis forkyndelse hviler på de samme tekster, som denne forskning og bibelstudium har som sin genstand. Mon ikke også det er det, der antydes i bogens overskrift "Kirke og sakramente"?

Da undertegnede anmelder i sin tid studerede theologi ved Århus Universitet, blev der gjort meget ud af at skelne mellem theologi-studium og præsteuddannelse. Der blev vogtet nøje på den theologiske forsknings uafhængighed af kirken. Hvis der skulle være en forbindelse, måtte den etableres på det personlige plan. Siden er der løbet meget vand i åen. Idag kan de fleste vist se, at en sådan rigoristisk adskillelse ikke tjener noget godt formål. En adskillelse må der vel være og en sådan kan heller ikke opgives, men denne adskillelse kan kun være tjenlig,

hvor den levende forbindelse mellem det historiske studium af disse tekster, som jo selv er forkyndelse, og den forkyndelse, der skal lyde på ny, fastholdes. Karl Barth beholder ret: "der drives theologi, fordi der skal prædikes på søndag". Uden denne forbindelse trues studiet af opløsning i detaljespørgsmål og planløshed. I henseende til at fastholde denne sammenhæng lever bogen fuldt ud op til sin overskrift.

Bogen består af 18 artikler med stor spændvidde, men indenfor den sammenhæng, som er antydnet ovenfor. Artiklerne er forelæsninger, foredrag og bibeltimer fra perioden 1974-92. 11 af artiklerne har været offentliggjort andetsteds, men enhver kan let forvisse sig om det nyttige i at have dem samlet ved hånden. Artiklerne vidner om forfatterens store belæsthed og viden og et grundigt arbejde med de bibelske tekster. De er præget af omhyggelighed og nærlæsning af teksterne. Det er befriende, at forfatteren ikke først skal rekonstruere sin egen tekst, men arbejder på grundlag af den overleverede, foreliggende tekst. De hyperradikale teorier om teksternes sammensathed og senere interpolationer, som så længe

Fra Re-formatios forlag:

Christian Braw: LAD OS BEDE.

En bønnebog i meget smukt bind. Fordansket af Poul Ulsdal.

62 sider. Pris 100 kr.

har præget den nytestamentlige forskning og hvis talsmænd stadig findes, er her udgået. Når det er muligt, må det være den foreliggende tekst, der er udgangspunktet. Ellers ender det let i vilkårlighed. Netop fordi man ikke tillægger sine egne meninger nogen myndighed, må man slide og stride med teksten, for at al myndighed må være dens alene. Denne åbenhed præger bogen hele vejen igennem.

Selv bekender forfatteren sig som tilhænger af den traditionshistoriske exegese, hvis arbejdsform beskrives som "at oplyse de nytestamentlige teksters gammeltestamentlig-jødiske dybde dimension" (forordet). Hermed er forudsat en nær sammenhæng mellem Det Gamle og Det Nye Testamente. Det Gamle Testamente er forudsætning og ramme for Det Nye Testamente. Forholdet mellem Gammel Testamente og Ny Testamente kan vel ikke sættes på én formel, f.eks. forjættelse - opfyldelse. Det er på mange måder et flimrende billede, der tegner sig, når forholdet mellem Gammel Testamente og Ny Testamente skal beskrives. Men sammenhængen skabes af tanken om Guds udvælgelse af Israel (s.20). Her er forbindelseslinjen mellem Gammel Testamente og Ny Testamente, mellem det gamle Israel og det nye Israel, kirken.

I forbifarten kan det nævnes, at det må siges at være en gevinst, at der nu i højere grad end før er

mulighed for at benytte gammeltestamentlige læsestykker ved gudstjenesten, hvorved der netop kan peges på sammenhængen mellem Gammel Testamente og Ny Testamente. Men det er afgørende for udvælgelsen af teksterne, at de gammeltestamentlige læsninger korresponderer med læsningerne fra Ny Testamente, ikke blot som forståelsesramme, men som levende sammenhæng, ellers forbliver indtrykket blot flimrende. Der kan endvidere peges på det gode pædagogiske sigte med Gammel Testamente-læsninger, at de kan være med til at holde os fast på, at Israels Gud er Jesu Kristi Fader. Modstillingen af Gammel Testamente og Ny Testamente, som man ikke sjældent støder på som forklædning af det gamle markionitiske kætteri, kan på denne måde modvirkes.

Der findes vel ingen "neutral", forudsætningsløs tilgang til de bibelske tekster. Spørgsmålet er bare: hvilke forudsætninger møder vi teksterne med? Møder vi dem som interessante, historiske aktstykker fra fortiden eller som Guds forpligtende tale? Det er det spørgsmål, som forfatteren rejser i bogens første artikel "om den rette forståelse af Bibelen". Hermed rejses også spørgsmålet om Bibelens enestående stilling som åbenbaringsskrift. Forfatteren er sig bevidst, at Bibelen har denne enestående stilling. I denne artikel gør forfatteren på udmærket måde rede for sin egen måde

at læse de bibelske tekster på: ikke ved at spille den enes vidnesbyrd ud imod den andens eller ved at modstille GT og NT, men ved at læse i sammenhæng. Det er den samme Gud, som taler i begge testamenter. Bibelen er en enhed. Det er vel det samme som Luther ønsker at fastholde ved sit begreb **kanon**. Ruager gør i samme artikel opmærksom på den fare, der lurar fra den såkaldte "fundamentalisme" (som i virkeligheden er camoufleret rationalisme), der fornægter bibelens menneskelige side ved at påstå, at Bibelen er ufejlbarlig fra ende til anden. De bibelske forfattere er ikke at opfatte som orakler, men Ordet møder os gennem menneskemund og skrift. Det er en følge af inkarnationen. Der sættes altså her et skarpt skel mellem skriftens guddommelige inspiration, som er uopgivelig, og fundamentalismen.

Hvem henvender forfatteren sig egentlig til? Bogens første 6 artikler med temaer som "Den rette forståelse af Bibelen", "Bibelsk bøn", "Frelsen", "Dåben", "Nadveren" og "Oplæring i bibelsk belysning" er vel ikke specielt rettede til fagfolk, men lader sig med udbytte læse af en videre kreds. Resten af bogens artikler derimod er sprogligt og indholdsmæssigt næppe egnede udenfor fagfolks kreds.

I den første afdeling med bibelstudier af mere almen karakter bør specielt artiklen om bibelsk bøn fremhæves. Her gives en

fyldig redegørelse for begrebet bøn i såvel Gammel Testamente, jødedom og Ny Testamente. Det er af betydning for forståelsen af bøn i Gammel Testamente, at bøn ikke nødvendigvis er knyttet til bestemte steder, former eller udtryk. Mennesket er altid **coram deo**, hvor det end befinder sig. Den Gud, israelitten beder til eller anråber, er ikke en stum og livløs guddom, men en levende person. Det er bønner, der bærer ikke blot den enkeltes, men hele folkets gudsforhold. Ny Testamentes forståelse af bøn er ikke væsensforskellig fra Gammel Testamentes opfattelse, selvom udgangspunktet her er Jesu bøn og hans undervisning af disciplene i at bede. Af særlig interesse er her den sammenhæng mellem Fader-vor og Salme 103, som forfatteren påviser: fadervor ses som en parafase af Salme 103. Ruager bygger her på stof, som er fremdraget af Otto Betz, Tübingen, hvem han iøvrigt ofte henviser til og støtter sig til. Med rette fremhæves den bibelske bøns betydning for nutiden. Davids Salmer, som i århundreder har været grundlag for kirkens bøns- og gudstjenestepraktik, er stadig tjenlige som nutidig bøn. Disse salmer rummer almenmenneskelig erfaring, som mennesker til alle tider har været fælles om, og stærke, kraftfulde udtryk og billeder, som selv det såkaldte "moderne menneske" kan tage til sig.

I en række artikler behandles

spørgsmål, som ofte tidligere er blevet behandlet af nytestamentlere, hvad de ikke bliver mindre vedkommende af. I dette fag bliver man hele tiden mindet om., at det sidste ord ikke er sagt! Det drejer sig om spørgsmål som forholdet mellem den historiske Jesus og kirkens Kristus, Jesu messiasbevidsthed og undersøgelsen af kirkestiftende træk i Jesu forkyndelse. Det er store problemstillinger, som alle er vigtige for teologiens sag. Ikke overraskende er det vigtigt for Ruager at holde fast ved den historiske Jesus, eller rettere: ikke at opgive den historiske Jesus. For der er naturligvis altid tale om en konstruktion, idet den historiske Jesus og den forkyndte Kristus smelter sammen i Ny Testamentes tekster. Den historiske Jesus er uopgivelig af den grund, at troens indhold knytter sig til en historisk person og dennes liv og gerning. Det anfægter ikke troens karakter af afgørelse, som Bultmann fejlagtig mener. På samme måde hører også spørgsmålet om Jesu messiasbevidsthed til de omstridte spørgsmål, hvor noget afgørende står på spil. Man kan undertiden undre sig over med hvilken selvfølgelighed nogle forskere og kommentatorer går ud fra, at Jesus ikke kan have opfattet sig selv som Messias. Det synes nærmest at være et på forhånd fastlagt dogme. En sådan forudindtaget er Ruager ikke plaget af, og det gør hans tilgang til emnet forfriskende. I artiklen

om Jesu messiasbevidsthed støtter Ruager sig på Betz' studier af Qumranskrifterne, som han mener kan bidrage til at kaste lys over dette spørgsmål. Det er desværre ikke lykkedes for nærværende anmelder at blive klar over denne sammenhæng. Jeg vil karakterisere artiklen som svært tilgængelig, hvilket ikke skal forhindre nogen i at forsøge.

En række tekster fra synopsen bliver taget under behandling. Det drejer sig bl.a. om forfatterens licentiatsforelæsning om "forholdet mellem Guds rige og Jesu person, belyst ud fra Beelzebulprikopen Luk.11,14-22 parr." Det er i bogens sammenhæng en afgørende artikel og grundanskuelsen i denne artikel, at der består den allernærmeste, ubrydelige sammenhæng mellem det Guds rige, Jesus forkynder, og ham selv, møder vi flere gange i de øvrige artikler. Ruager argumenterer meget overbevisende for sit synspunkt. - Interessant er også exegesen af Magnificat (Luk.1,46-55), hvori det afvises, at hymnen skulle være en oprindelig Elisabeth-hymne eller selvstændig GT-hymne. Hymnen bør derimod ses i sammenhæng med Marias personlige situation samtidig med at den indholdsmaessigt rækker ud over det personlige. - I artiklen om Jesu syn på loven (Matt.5,17-20) gør forfatteren gældende, at Jesus ikke afskriver eller nedskriver Gammel Testamente. Der er ikke tale om antinomisme, der sætter

loven ud af kraft. Jesus opfylder loven. - I gennemgangen af Luk.2-2,32 (som Ruager benævner "Kristi ypperstepræstelige bøn") pointeres det med tydeligt forkyndessigte, at Peter bliver klippen, som Guds kirke skal bygges på, gennem sit fald og ikke på trods af sit fald. Hvad han bliver, bliver han på grund af Jesu forbøn.

Som det var at forvente ud fra overskriften "kirke og sakramente" finder man i bogen en række artikler, der behandler sakramenternes stilling i Det Nye Testamente. Af særlig interesse og mest omstridt er sakramenternes plads i Johannesevangeliet. Det drøftes i to artikler, en om Johannes 6 og nadveren og en anden om Johannes 13 og fodtvætning, henholdsvis nadverindstiftelse. Jeg kan være helt enig med forfatteren i, at Johannesevangeliet langt fra er antisakramentalistisk. Alene ordvalget; "brød" og "æde", "blod" og "drikke", gør det vanskeligt at hævde et sådant synspunkt. Og dog er det et spørgsmål om ikke forfatteren går et skridt for langt ved at udtrykke sig generelt på denne måde: "Der er ikke tvivl om, at Johannes skriver ud af en sakramental realisme" (s160). Selvom jeg har sympati for forehavendet og bestemt ikke hylder tanken om Johannesevangeliets sakramentfjendtlige holdning, må jeg dog tilstå, at jeg ikke finder det helt så indlysende som forfatteren. Jeg føler mig ikke overbevist om, at det er dåben, der forudgribes, når

Jesus siger til Peter: "Hvis jeg ikke tvætter dig, har du ikke lod og del sammen med mig" (13,8b). Selvom timen er kommet (13,1), er vi endnu - i evangeliets sammenhæng - før korsfæstelse, op-højelse og opstandelse. Teksten lader sig forstå også uden denne sammenhæng. Jeg er heller ikke sikker på, at Ruager beholder ret i, at "Jesus peger ikke på, hvad der forener med ham, men hvad der opholder og bevarer forbindelsen med ham" (s.161). Jeg opfatter fodtvætningen som et led i Jesu afsked med disciplene, den afsked, som indvarsler et helt nyt forhold mellem dem gennem Talsmanden, som Jesus vil sende, og ikke blot en fortsættelse af det hidtidige forhold. Vanskeligheden ligger i teksten. Det kunne være spændende, om forfatteren ved lejlighed ville tage fat på spørgsmålet om, hvorfor Johannes undlader direkte henvisninger til dåb og nadver og blot lader det blive ved antydningerne.

Eskatologien i Johannesevangeliet er også genstand for behandling i bogen. Som det er gjort før, rettes der her kritik af Bultmanns opfattelse af den præsentiske eskatologi som den oprindelige i evangeliet. Det går ikke an at ophæve spændingen mellem "allerede" og "endnu ikke". Også en gennemgang af lidelseshistorien i Johannesevangeliet, hvis særlige kendetegn er, at det er Jesus, der tager initiativet hele vejen igennem, giver bogen plads til. Den

afsluttende artikel behandler Hebræerbrevets gudstjeneste- og nadversyn.

I "Kirke og sakramente - Bibelske studier" leverer Ruager et vægtigt bidrag til bibelstudiet og forståelsen af de problemer, som

den nytestamentlige exegese har rejst og som stadig står til diskussion. I bogen her er rigeligt at få forstand af og også noget at arbejde videre med.

KIRKELIG FAMILIELEJR 1994

på SUNDEVED-CENTRET

Foreløbigt program:

Mandag den 11. juli: Ankomst om eftermiddagen.

Kl. 17,00: MESSE. Sankt Kjeld.

BIBELTIMER tirsdag, onsdag, fredag og lørdag kl. 10,00.

Torsdag den 14. juli kl. 8,30: HØJMESSE (6. Sønd. eft. Trin.).

Herefter: FÆLLES UDFLUGT

Lørdag den 16. - søndag den 17.

"20 - års - fødselsdag" for Kirkelig Familielejr.

(mulighed for deltagelse disse to dage alene).

Lørdag aften: FESTAFTEN

Søndag kl. 9,45: SKRIFTEMÅL

Kl. 10,00: HØJTIDELIG MESSE (7. Sønd. eft. Trin.)

Mandag den 18. juli: Kl. 8,30: LAUDES og OPBRUD

Tilmelding til pastor Peter Østerby-Jørgensen, Galtrup Præstegård, 6950 Erslev Mors. Tlf. 97 74 10 76.

DE KØBENHAVNSKE KIRKESTÆVNER

Søndag den 27. februar er der Kirkestævne i Opstandelseskirken, Albertslund med følgende program:

Kl. 14,00: Nadvergudstjeneste ved pastor Poul Exner. Herefter kaffe og foredrag ved pastor Johannes M. Nielsen

over
NÅDEN og VERDEN
En gennemgang af Christian Braws bog af samme navn.
Eftermiddagen slutter med VESPER.

KØBENHAVNS VESPERRING

PÅSKENS FEST-VESTER

tirsdag den 5. april kl. 19,00 i Hans Egede Kirke. Prædikant, pastor Ole Skjerbæk Madsen.

PINSENS FEST-VESTER

lørdag den 21. maj kl. 17,00 i Sankt Jakobs Kirke. Prædiakant pastor Bjørn Hansen. Madpakke medbringes. Der slutes med Pinsens Matutin.

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE afholder

LANDSKONVENT

i Århus fra den 12.-14. maj 1994

under mottoet: --thi det er ikke dig, de vrager, men det er mig, de vrager
som deres konge. (1. Sam. 8,7).

Foruden nadvergudstjenester og tidebønner vil der blive holdt foredrag over

DEMOKRATI I FOLKET
KIRKEN I DEMOKRATIET
DEMOKRATI I KIRKEN

Under hele landskonventet vil der være lejlighed til privat skriftemål.
Når endeligt program foreligger, sender redaktøren af Re-formatio det gerne til folk, der ikke abonnerer på Re-formatio.

RE-FORMATIO's FORLAG

TJENESTEN VED ALTERET
af pastor Poul Ulsdal.

2. oplag 1986. 92 sider. Kr. 75,00. Fås i boghandelen eller i forlagsekspeditionen, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.

RESERVERET POSTVÆSENET

RE-FORMATIO

udgives af

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Ansvarshavende redaktør:

Sognepræst Knud Christensen,
Kirkegade 9, 3600 Frederikssund.
Telefon 42 31 03 39.

Redaktionsudvalg:

Pastor Poul Ulsdal,
Kirkegade 88, 6700 Esbjerg
Sognepræst Peter Østerby-Jørgensen,
Galtrup, 7950 Erslev Mors,
Stud.teol. Jais H. Tinglund,
Kalmargade 34,3.th. 8200 Århus N.

Ekspedition:

Bladet koster 80 kr. årligt i abonnement,
for studerende 50 kr. årligt. Beløbet indbe-
tales til FKF's kasserer, bogholder Jørgen
Poulsen, Christianshavns Voldgade 43,3th.
1424 København K. Tlf.31 57 53 16. Post-
giro 2 08 81 42.

Fællesskabet

KIRKELIG FORNYELSE

Formand:

Sognepræst Poul Exner,
Gymnasievej 4, 2620 Albertslund.
Telefon 43 62 28 38.

Bestyrelsen iøvrigt:

Sognepræst Olav Fog,
Præstegårdsvej 11, Blåhøj,7330 Brande.
Førtidspensionist Immi Rita Nielsen, Hes-
seløgade 39 B, 2100 København Ø. Kirke-
tjener Kate Pedersen, Storkens Kvar-
ter 5B, 2620 Albertslund.
Sognepræst Bjørn Hansen, Vardegade 14,
2100 København Ø.

Medlemmer betaler 160 kr. årligt til fælles-
skabet. Dette beløb omfatter også abon-
nement på Re-formatio. Ægtepar 200 kr.
Studerende og pensionister betaler 100 kr.
for enkeltmedlemsskab. Pensionistægtepar
120 kr.

Re-formatio's Forlag:

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE's
forlag, Præstegårdsvej 11, Blåhøj,
7330 Branden.Telefon 75 34 50 61

Ekspedition og daglig ledelse:

Poul Ulsdal, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.
Telefon 75 13 81 05. Postgiro 5 61 60 50.

INDHOLD - NR. 1 - JANUAR 1994 37. ÅRGANG

<i>Olofson, Folke T.:</i> Hvordan kan de bibeltro præster stå sammen	3
<i>Okkels, Hans O.:</i> Hvordan leve i Kristi Kirke under	16
<i>Ransby, Erik:</i> Boganmeldelse	21